

Jan Kotschack

VÅR HEMBYGD

Avrättningar i vår närhet

Bila av järn med del av träskftet kvar. I ristningen syns årtalet 1824. 1734 års lag stadgade dödsstraff för inte mindre än 68 olika gärningar. Genom århundradena avrättades tusentals personer i Sverige, flertalet genom halshuggning. Också i vår närhet har människor avrättats. Foto: Östergötlands Museum.

Galgbacken mellan Kolbäck och Köping, i närheten av Munktorp.

Tre människor miste livet i Svinskogen

I Svinskogen, några hundra meter in i Munktorps socken, på vägen mellan Kolbäck och Köping låg galgbacken för Bergs och Kolbäcks socknar som hörde till Snefringe härad.

Idag ligger platsens dramatiska historia dold under mjuka mossor, men under ett decennium på 1700-talet avrättades just här tre människor.

Under perioden 1761–1910 skedde 1 087 avrättningar i Sverige, enligt officiell statistik från SCB och ambitiösa släktforskare, som har grävt i arkiven. (Mer på Rötter: www.rotter.se/faktabanken/avrattade)

Av det dryga tusentalet dokumenterade avrättningarna ägde 49 rum i Västmanland. Ytterligare några platser omtalas också som Galgbacken, bland annat på gränsen mellan Björksta och Tortuna socknar, men frågan är hur många som verkligen använts för just hängning.

Flera andra avrättningsplatser finns utpekade, men precis som i Svinskogen finns inga synliga tecken på platsens historia kvar idag.

De första avrättningarna

Den 20 november 1771 avrättades och brändes på bål Hans Olsson från Rävnes, Ramnäs. Han var 17 år och 6 månader gammal. Hans brott: tidelag, dvs sex med djur.

*Bödelssvärd från Stockholm, troligen från 1600-talet.
Foto: Stockholms Stadsmuseum.*

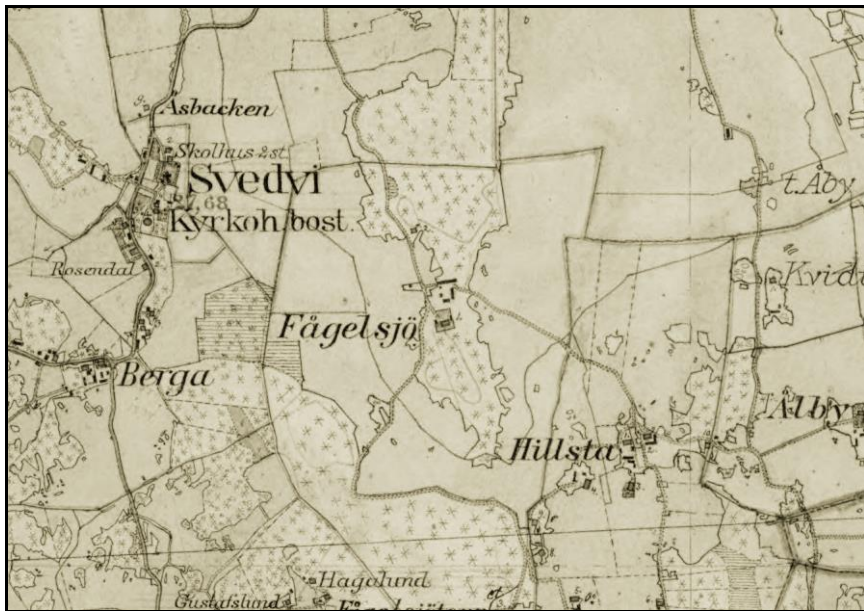
Den 10 mars 1773 avrättades, på galgbacken i Svinskogen, bonden Eric Andersson från Vänsta. Kyrkoboken anger att han blivit illa handledd av sina föräldrar och därför hamnat i dåligt sällskap. Han hade deltagit i ett mord på en gammal *tullnär*, (tidigare beteckning på en högre tulltjänsteman) från Svedvi socken, som stenats till döds på vägen till Västerås. Efter sedvanligt förhör och samtal med en präst "halshöggs bonden och lades på tvenne stegel". Han efterlämnade hustru och en dotter. Han var 27 år.

Stensättningen kan ha varit underlag för den uppbyggda stupstocken.

Halshuggen ogärningsman lagd på tvenne stegel. Avrättning var inte nog. Missdådaren skulle också visas upp som en varning till andra medborgare. Ibland låg likdelarna kvar i månader.

Olycklig kärlek eller psykisk sjukdom?

Alla är eniga om slutet: studenten och prästsonen Christian Scherping avrättas med ett hugg från bilan av skarprättaren Anders Ekman på morgonen den 28 oktober 1778.

Sedan huggs hans kropp upp i fyra delar och huvudet sätts upp på en påle.

Det är den sista kända avrättningen i Svinskogen.

Scherping har den 22 februari 1778 dräpt majoren Magnus von Brömssen med en skur kulhagel från sin bössa.

Vad som har lett till tragedin på Fågelsjö gård i Svedvi socken är dock oklart.

Den 26-årige Scherping är anställd som informator (lärare) åt majorens yngste son. Enligt samtida vittnesmål är Scherping psykiskt instabil. Pigan Sara berättar att hon kommit in på Christians rum och funnit honom i färd med att ladda sin bössa.

Eftersom hon tror att han tänker skjuta sig själv försöker hon ta ifrån honom vapnet. När detta inte lyckas springer hon till majoren för att be om hjälp. Majoren rusar då till Christians rum och rycker upp dörren. Scherping avlossar sitt vapen och majoren träffas i sidan av bröstet.

Den döende majoren säger till de omgivande att det var en olycka. Han obduceras följande dag och läkaren finner ovanför naveln ”sju stycken lika stora runda löpta hål av små kulors storlek”. Fem av kulorna har gått igenom magen mot ryggraden.

Begravningen sker den 3 mars i Svedvi kyrka, därpå förs kroppen till familjegraven i Surahammar.

I vissa skildringar av händelsen framhålls att Scherping under en längre tid haft problem med dåliga nerver och depressioner.

Andra framhåller att Christian var kär i den vackra dottern i familjen, Beata Sofia, 22 år. Och att känslorna var besvarade.

Ingenting i rättegångshandlingarna styrker denna teori, men med lite fantasi kan man föreställa sig att de unga blivit påkomna av den barske majoren som då gett informatorn sparken. I sin förvirring har sedan Scherping laddat geväret som går av i gryningen nästa morgon.

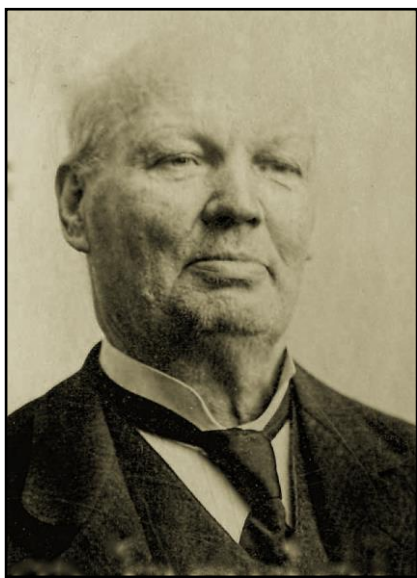
Målet behandlas i två urtima ting i Kolbäcks tingshus och i Svea Hovrätt. Straffet är döden. Sedan hans nådeansökan avslagits av kungen möter Scherping döden på galgbacken i Svinskogen.

Bild från 1700-talet som visar halshuggning med svärd, stympning av högra handen samt stegling av kroppen. Foto: Nordiska museet.

Siste skarprättaren: Herr Dalman, född i Norberg

Sveriges siste skarprättare var Anders Gustaf Dalman, född 17 februari 1848 i Östanmossa mellan Norberg och Kärrgruvan i Västmanland. Han började sin karriär som soldat men tog avsked 1882 och flyttade till

Stockholm två år senare.

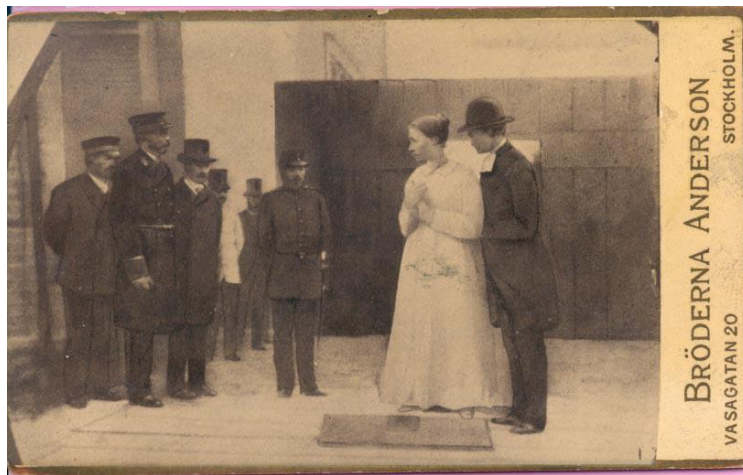
Han får då tjänsten som skarprättare i Stockholm. I takt med att antalet avrättningar minskar så blir det Dalman som har ansvar för hela landet.

De sista sex avrättningarna i Sverige hanteras av Anders Gustaf Dalman (fotot t v), med sin son Gustav Albert som assistent. Denne skriver senare en bok om sin far.

Deras första uppdrag blir mycket uppmärksammat. 1890 döms Anna Månsdotter till döden för det så kallade Yngsjömordet. Avrättningen blir

den sista av en kvinna i Sverige (fotot nedan).

Dalman har också ansvar för den allra sista avrättningen 1910, som sker inne på Långholmens fängelsegård, eftersom avrättningar inte längre är offentliga. Rånmördaren Alfred Andersson Ander dödas med en specialimporterad giljotin, som bara används denna enda gång. Sedan är det över.

Kallelse till årsmöte 2020

Söndagen den 22 mars kl. 14:00 i hembygdslokalen

Program

Årsmötesförhandlingar

Strömsholms kanal 225 år. Catarina Pettersson, ordförande i kanalaktiebolaget, berättar.

Kaffeservering

Hjärtligt välkommen!

Anmäl din e-postadress till info@kolbacksbygden.se
Öppet hus i hembygdslokalen tisdagar mellan kl 13:30 och 16:30

Köp ett Amstasmycke - en vacker present med lokal anknytning.
Hjälp till att värva nya medlemmar till föreningen!

Stationsgatan 12, 734 50 Kolbäck
www.kolbacksbygden.se
info@kolbacksbygden.se

